

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Speculum Quaestionum moralium, in universam Aristotelis philosophi summi Ethicen

Case, John

Francofurtum, 1597

VD16 C 1242

Cap. VI. - An fortitudo rectè definiatur? [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-109038](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109038)

*An fortitudo recte definiatur?
An mors bellica sit fortitudinis obiectum?
An timere debeat fortis?*

Virtutis spe-
cies tractare
aggreditur.

Fortitudo-
quid.

Quoniam de virtute in genere egerit philosophus, consequens nunc est vt de eadem in specie agat : hoc est, vt ordine singulas virtutis species tractet & definiat. Incipit ergo à fortitudine omnium virtutum maxima, quæ est columna ciuitatis, quæ est lorica hominis, in qua belli fuga, in qua pacis palma cernitur. A fortitudine enim veluti à primo officiorum fonte omnia pietatis officia in parentes, in patriam, in deum fluunt. Hanc definit Aristot. virtutem morum inter metum & audaciam positam, qua armatus homo libenter & intrepidè pericula mortis suscipit, eademque suscepta generosè perfert equitatis causa. Hæc in bello (vbi commune bonum & salus reipublicæ agitur) maximos triumphos quærit: hinc licet in alijs iustis & honestis causis discrimina vitæ & fortunarum nõ recuset fortis, præcipuè tamen ex ferro & flam-

flamma Martis honorē petit, vnde mors
 bellica quæ est omnium maximè terribilis
 & formidolosa eiusdem proprium obie-
 ctum dicitur. Mortem enim bellicam fa-
 ma quæ est æternitatis lingua & tuba se-
 quitur: quippe hoc genus mortis (vt ait
 Seneca) plus honoris quàm periculi, plus
 gloriæ quàm poenæ & doloris habet. A-
 nimaduertendum hîc est fortis animum
 & pectus non ita in cællum aut ferrū ob-
 duruisse, vt nullo timoris ictu cōcuti aut
 emolli possit, imò permulta sunt quæ
 fortis timere debet, vt infamia, cœli ful-
 mina, naufragia, iniusta vincula, aliaque
 his similia, in quibus viribus non da-ur
 locus; sunt enim quædã mala (vt ait phi-
 losophus in textu) quæ formidare oportet,
 qui enim timet ignominiam est pro-
 bus & verecundus, qui non timet audax
 & impudēs. Est ergo fortis vir animo ple-
 nus in aggrediendis & sustinēdis pericu-
 lis quæ subito eminent, aut aliter contin-
 gunt inter tragœdias istius vitæ honesta-
 tis causa. Talis fuit Aemilius qui captum
 suum patrem liberauit, hostem interfe-
 cit, statnam emeruit. Talis fuit Leonides
 qui

Fortitudinis
 obiectum
 proprium mors
 bellica.

Fortis aliqua
 timere debet.

Honestatis
 causa pugnā-
 dum est forti.

Fortis Emi-
 lius.
 Fortis Leoni-
 des.

Fortis Dauid.

qui patriam (authore Iustino) cōtra infēnitam multitudinem Persarum defendit. Talis fuit Dauid rex ille qui pro religione cultuq; diuino monstrum illud blasphemiae nēpe Goliath animo: è suppressit & obruncauit. Hæc adduxi exempla vt non tam pugnam quàm causam fortem virum efficere & definire intelligas.

Aiax & Catilina bellatores, non tamē fortes. Causa facit fortem.

Pugnauit enim Aiax sed furor, pugnauit Catilina sed ambitio impulit: vt ergo nō pœna sed causa martyrem, ita nō pugna sed causa hominem fortem & animosum facit.

Distinctio prima questionis.

Naturalis, quæ in viribus & lacertis corporis consistit, sic leo nō minùs quam homo fortis dicitur.

Fortitudo est, vel

Ciuilis quæ
 sumitur vel
 Fusè, pro militari, seruili, legali, de quib. postea. Strictè, pro morali, quæ hic definitur, vt supra.

Cœlestis, quæ est intrepida & perpetua constantia animi diuinitus armati, qua semel præditus homo nullam tyrannidē extimescit: sic Moyses contra Pharaonē, sic Elias contra Achab, sic Ioannes contra Herodem, animosè intouerunt.

Disin-

Distinctio secunda quaestionis.

Obiectum fortitudi- nis est du- plex,	{ Proprium vt mors bellica quæ idè ob- iectū forti- tudinis dici- tur, quia est	{ Commune vt omne formidolosum & vires humanas non superat, vt mori cum Socrate, certare cum Hectore.
		{ Difficilima propter certamen. Pulcherrima propter decorum, Honestissima propter causam, Celeberrima propter famam, quæ viros belli- cosos sequitur.

Distinctio tertia quaestionis.

Timor est vel	{ Naturalis, quæ est aut	{ Cum ratione coniunctus, sic filius patrem:
		{ Sine ratione, sic pusillani- mus omnem umbram ti- met.
{ Legalis erga regem, quem reuereri. Venerabilis erga Deum, quem adorare.	} oportet	{ Seruilis in affectum animi, cui succum- bere & prosterni fortem non decet. Patrem verò regem & deum non timere turpe & flagitiosum habetur: forti igitur timere licet, sed ea, quæ non timere est inhone- stum.

Opp.

*Omnis virtus medium esse debet inter duo vitia, sed
fortitudo nõ est, ergo fortitudo rellè vt virtus nõ de-
finitur. Minor probatur, quia audacia & timor qua
sunt eiusdem extrema sunt affectus animi non vitia.*

Resp.

Resp.

Timor & audacia & affectus sunt & vitia. Virtus etiam affectibus immoderatis opponitur.

Timor & audacia considerantur bifariam, vel naturaliter vt constitutione corporis sequuntur, & sic sunt affectus vel moraliter vt consuetudine agendi acquiruntur, & sic habitus vitiosi dicuntur. Aliter respondendum est secundum Burleum, quod virtus non solum vitijs, sed etiam immoderatis affectibus animi appetentis opponatur, requiritur ergo fortitudo vt habena & moderatrix istarum passionu, ne mens humana nimis tumida insolesceret, aut nimis abiecta timeret omnia.

Opp.

Fortitudo versatur circa difficilius (vt ait philosophus in textu) sed est difficilius surcetes animi passiones vincere quam aliquod discrimen in bello subire, ergo potius circa affectum animi suppressendum quam circa pericula mortis aggredienda versatur fortitudo.

Resp.

Duplex est fortitudinis obiectum { Internum, quod est perturbatio animi, quam vincere est actus fortitudinis, sed metaphoricus & communis.
Externum, quod est mors bellica, de qua hoc loco disputatur.

Opp.

Omnis virtus versatur circa ea que sunt in nostra potestate: sed pericula mortis bellica non sunt in nostra potestate (cum sint incerti bellorum exitus) ergo aut fortitudo non est virtus, aut eius obiectum non est mors mortisque periculum.

Resp.

Resp.

Etsi ab alijs in bello vulnererur: periculum tamen adeoq; mors ipsa bellica in nostra potestate sita sint: quippe penes nos est an tale periculum velimus aggredi & subire.

Pericula quomodo penes nos sint.

Opp.

Omnis habitus gignitur ex multis actionibus circa propriam materiam, sed multa non possunt esse actiones fortitudinis circa mortem, ergo fortitudo non est virtus.

Resp.

Minor non est vera: nam multa & frequentes afflictiones (quas iustam adhibita consideratione sustinemus) pericula circa mortem dici ac desiniri possunt prater ea sepe contingit forti agere antequam ictus & vulneratus cadat.

Opp.

In textu philosophus haec habet verba, Nec paupertas horribilis est aut pertimescenda, nec morbus, nec omnino quicquam prater culpam: ergo male proponuntur alia timenda forti prater culpam.

Resp.

Præclara & aurea est illa sententia philosophi quod forti nihil timendum sit prater scelus. At attende, hoc ipsum non prohibet quo minus patrem, regem, ac deum aliâque per multa timeat. Nam hoc non timere scelus est. Interpretor ergo philosophum per timendum hoc loco fugiendum intelligere. Est ergo quasi diceret,

Forti nihil prater scelus timendum, hoc est, fugiendum.

P nihil

nihil per se est timendum prater culpam, id est, nihil per se est fugiendum prater peccatum. Borreus hunc locum de malis & euentis fortuna intelligit, qua forti timenda non sunt, si suâ ipsius culpâ & errore non contigerint.

Opp.

Fidenti animo non debet esse fortis, cum virgi casum se iri videat. ergo cum moriendum esse timere oportet. Antecedens est philosophi in textu. Argumentum tenet à minore ad maius.

Resp.

Nec virgam nec mortem extimescit fortis, sed tunc dolet cum non potest resistere, cumq; dicitur minor vita ac lucis vsura non concedatur, vt prosit patria.

Opp.

Timendam id est forti omniq; bono viro, quod felicitatem omneq; bonum tollit, sed mors feli. ita et omneq; bonum tollit, ergo mors est timenda forti. Minor constat in textu vbi dicit philosophus mortem esse maxime horrendam & acerbam, adeoq; rerum omnium extremum, vitra quod nullo in malo aut bono sunt mortui: si in nullo, tum felicitas omneq; bonum cum vita clauditur & terminatur.

Resp.

Duo haec loca in hoc textu, nempe mortē esse maxime horribilem & acerbam, adeoq; post mortē in nullo aut bono aut malo remanere mortuos, per multos inter pretes diuexarūt. Sed vt Thomam in hac re audiamus vtumq;

utrumq; respectu naturae intelligendum esse censemus.
 Nam tenera est natura semper exhorrescens mortem,
 quippe quae est sua ipsius quaedam dissolutio: pari modo
 ad alteru[m] dicendu[m] est quod in nullo aut malo aut bono
 sint mortui naturaliter, ut tamē[m] mētis quae est a ter-
 na, multa post mortem manent quae sunt diuinissima.

CAP. VII.

*An fortis, audax, timidus, recte definiantur?
 & an fortis sit ylllo modo dicendus, qui
 sibi consciscit mortem?*

FORTITVD O quae maximē in animo
 & cōtemptu rerum latentium cer-
 nitur, hae habet propria, ut nemini vim
 & iniuriam inferat, & illatam ab alijs pro-
 viribus depellat. Hinc fortis definitur,
 vir animo fidenti, qui rei honestae causa
 prudenter, decorē, & opportunē, disci-
 mina vitae & fortunarum subit, quiq;e
 (ut ait Orator) nec rebus aduersis fran-
 gi, nec prosperis nimium aestuare solet.
 Huic opponitur audax & timidus, quo-
 rum illum temeritas, hunc abiectio &
 pusillanimitas sequitur. Audax enim
 quasi Bacho plenus, sine omni consilio,
 sine omni ingenio, furit & fremit, suaq;

Fortis nemi-
 ni iniuriam
 infert, & illa-
 tam ab alijs
 propellit.
 Fortis quis
 sit dicendus.

Audax est te-
 merarius.

P 2 teme-